26/03/2026

Αφιέρωμα: Η Μάχη της Κλείσοβας, 25 Μαρτίου 1826

/ Γνώμες

Στο αιματοπότιστο νησί, μια χούφτα παλληκάρια, το μέγα δένδρο ανέστησε, με τα χρυσά κλωνάρια, Ω! Μεσολόγγι! Ω! Δόξας γη!, κι' αστράφτει στον αιώνα, Η Κλείσοβα τον ολόφωτων, μετώπου σου Κορώνα!

Αύγουστος 1894, Κωστής Παλαμάς

- **Γράφει ο Καθηγητής Χρήστος Γερ. Σιάσος**

Στο μικρό νησάκι της Κλείσοβας -Μεσολογγίου, που η έκτασή του δεν ξεπερνά το ένα στρέμμα, βρίσκεται το ιστορικό εκκλησάκι της Αγίας Τριάδος, που στάθηκε φρούριο της πόλης του Μεσολογγίου κατά την Ηρωική Έξοδο. Στον αγιασμένο και ποτισμένο με αίμα αυτό τόπο, τα τελευταία χρόνια μέσα στη λιμνοθάλασσα και γύρω από το εκκλησάκι, γίνεται η αναπαράσταση της Μάχης της Κλείσοβας, που έγινε ανήμερα της 25ης Μαρτίου 1826.

Η αναπαράσταση γίνεται με πρωτοβουλία του Ομίλου Φίλων Ιστορικής Φορεσιάς και Οπλισμού «Λιάρος». Πολλοί «πολεμιστές» του Ομίλου λαμβάνουν μέρος στη Μάχη της Κλείσοβας και πλήθος κόσμου απολαμβάνουν το μοναδικό αυτό θέαμα. Με γλαφυρό τρόπο παρουσιάζονται τα γεγονότα της ημέρας εκείνης από ντόπιους και ξένους. Μια χούφτα ήταν η Φρουρά της Κλείσοβας. Κι όμως κατάφερε το ακατόρθωτο, απέκρουσε όλες τις επιθέσεις σε μια ολοήμερη μάχη και τελικά

νίκησε τους χιλιάδες Τούρκους και Αιγύπτιους στρατιώτες που με αλλεπάλληλες εφόδους προσπαθούσαν χωρίς καμία τύχη να καταλάβουν το νησάκι. Ήταν μια ιστορική νίκη που δυστυχώς έμεινε ανεκμετάλλευτη από τη Φρουρά της πόλης αφού λίγες ημέρες μετά αναγκάστηκε να πραγματοποιήσει την Ηρωική της Έξοδο στις 10 Απριλίου 1826.

Την 25η Μαρτίου 1826, λίγες ημέρες πριν από την Έξοδο της Φρουράς του Μεσολογγίου, δόθηκε η συγκλονιστικότερη μάχη για την ανεξαρτησία και την ελευθερία του Μεσολογγίου. Τουρκικές και Αιγυπτιακές δυνάμεις αμφισβήτησαν την Ελληνική κυριαρχία της λιμνοθάλασσας του Μεσολογγίου προκειμένου να αποκλείσουν την πόλη από την θάλασσα. Με το φως της ημέρας οι εχθρικές δυνάμεις, με έξι χιλιάδες Τούρκους και Αιγυπτίους στρατιώτες, θέλησαν να εισβάλουν στη νησίδα που ήταν οχυρωμένη από εκατό πενήντα περίπου πολεμιστές.

Ο εχθρός, καθ’ όλη τη διάρκεια της ημέρας, πραγματοποίησε πολλαπλές επιθέσεις όμως συνετρίβησαν από τους Έλληνες μαχητές με πολλές απώλειες, περίπου 3500 στρατιώτες. Η θάλασσα γέμισε από πτώματα και τραυματίες που βογκούσαν όλη νύχτα.

Κατά την ημέρα της αναπαράστασης, πραγματοποιείται επιμνημόσυνη δέηση παρουσία των Εκκλησιαστικών, Στρατιωτικών και Πολιτικών Αρχών της πόλης του Μεσολογγίου και πλήθος κόσμου. Ακολουθεί κατάθεση στεφάνων στο μνημείο των Πεσόντων, κατά την Μάχη της Κλείσοβας και συνεχίζεται η αναπαράσταση από «πολεμιστές» του Ομίλου.

Η φετινή αναπαράσταση εντάσσεται στο πλαίσιο των επετειακών εκδηλώσεων για τη συμπλήρωση 200 χρόνων από την Έξοδο των Ελεύθερων Πολιορκημένων και διοργανώνεται από τον Όμιλο Φίλων Ιστορικής Φορεσιάς και Οπλισμού «Ο Λιάρος», σε συνδιοργάνωση με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και τον Δήμο Ιεράς Πόλεως Μεσολογγίου.

Το χρονικό της Μάχης

Ο Ιμπραήμ το 1825 εκτελώντας εντολές του Σουλτάνου έρχεται από την Πελοπόννησο για να βοηθήσει τον Κιουταχή στο Μεσολόγγι, «υπό τους ήχους σαλπίγγων και τυμπάνων» όπως γράφουν τα «Ελληνικά Χρονικά» της εποχής εκείνης. Στις αρχές του 1826 ο Αρχηγός των Μεσολογγιτών, Θανάσης Ραζικότσικας, απορρίπτει πρόταση του Ιμπραήμ για συμβιβασμό, ο οποίος και αιφνιδιάζεται όταν μάλιστα στις αρχές Φεβρουαρίου με πολύνεκρες συγκρούσεις προσπαθούσε να μπει μέσα στις πύλες του «φράχτη».

Η σκληρή αυτή πραγματικότητα αναγκάζει τον Ιμπραήμ να συμφιλιωθεί με τον Κιουταχή και να προχωρήσουν μαζί το σχέδιο κατάληψης της στρατηγικής πλέον νησίδας της Κλείσοβας. Για το σκοπό αυτό άρχισαν να κλείνουν να οχυρώνουν όλα τα περάσματα προς την λιμνοθάλασσα με μεγάλες κανονιοφόρες βάρκες και με τον Τουρκοαιγιπτιακό στόλο. Οι Μεσολογγίτες μαθαίνοντας τα σχέδια άρχισαν να ενισχύουν την νησίδα της Κλείσοβας. Ο Δ. Φωτιάδης γράφει: «Πήρανε ακόμη την απόφαση για να σιγουράρουνε την πολιτεία από τη μεριά της λίμνης, να φτιάσουνε από τόνα στο άλλο σπίτι, ένα πέτρινο τειχί και να στήσουνε κει τα πιότερα κανόνια…».

Στις 25 Φεβρουαρίου οι Τουρκοαιγύπτιοι καταλαμβάνουν το Βασιλάδι, στις 28 του ιδίου μήνα τον Ντολμά και τον Πόρο, το τελευταίο επιθαλάσσιο προπύργιο πριν το Μεσολόγγι είναι η Κλείσοβα που, η κατάληψή της από τον εχθρό κρίνεται αναγκαία γιατί έτσι θα σταματήσει η τροφοδοσία των πολιορκημένων από τη θάλασσα.

Για την οχύρωση της Κλείσοβας ο Νικόλαος Κασομούλης γράφει: «Εσήκωσεν η φρουρά λοιπόν γύρωθεν της Εκκλησίας οχύρωμα έως 5 πόδας το πλάτος και έως 6 το ύψος. Ο τάφρος γύρωθεν έμεινε τόσον ανοικτός, όσον χώμα έλειψεν… Εστάλησαν και 2 πυροβόλα των 18 λίτρων και 2 μικρά των 6 και τα μεν δύο έστησαν (βλέποντα) κατά τα νησίδια (Ανατολικά), τα δε κατά το Μεσολόγγι».

Γύρω από το εκκλησάκι της Αγίας Τριάδος είχαν γίνει πολεμίστρες και είχαν τοποθετήσει μεγάλους πασσάλους για να εμποδίσουν την προσέγγιση του εχθρού. Ο φρούραρχος της Κλείσοβας, οπλαρχηγός Χατζηπέτρος μετά από τραυματισμό μεταφέρεται στην πόλη και τα καθήκοντά του αναλαμβάνει ο Παναγιώτης Σωτηρόπουλος.

Ο Αρτέμιος Μίχος στα απομνημονεύματά του γράφει: «Την 24η λοιπόν Μαρτίου, μίαν ώραν προ της δύσεως του ηλίου, εφάνης αν πλείστα σώματα εξερχόμενα των κατασκηνωμάτων του Κιουταχή και διευθυνόμενα προς την ΆσπρηνΑλυκήν, κειμένην προς δυσμάς του Μεσολογγίου εις ην ελλιμενίζετο πάντοτε ο εχθρικός στολίσκος καιελάμβανε όλα τα αναγκαία.

Τα σώματα ταύτα ήρχισαν να επιβιβάζονται επί των ελαφροτέρων εχθρικών πλοιαρίων, των προ ολίγου διευθυνθέντων εκεί, αλλ’ η μετ’ ολίγον επελθούσανυξκατεκάλυψε με βαθύ σκότος τα πέριξ και δεν επέτρεψεν εις την φρουράν του Μεσολογγίου να ιδή τας περαιτέρω κινήσεις του εχθρού. Αλλ’ υποπτευθείσα ουχ ήττον επικειμένηνεχθρικήνέφοδον, έλαβεν αμέσως όλα τα προς υπεράσπισιν απαιτούμενα μέτρα και ανέμενε θαρραλέως την ημέραν… Τω όντι την επιούσαν, μόλις ήρχιζε να γλυκοχαράζει, ο εχθρικός στολίσκος επεφάνη

συσσωματωμένος έμπροσθεν του Μεσολογγίου και ήρχισεζωηρόν κατά της πόλεως κανονιοβολισμόν και βομβαρδισμόν, υποστηριζόμενος μετά της αυτής δραστηριότητος και υπό των κανονοστασίων της ξηράς».

Τώρα, ο εχθρός προσεγγίζει το νησάκι της Αγίας Τριάδος και επιχειρούν έφοδο. Ο Στρατηγός, Κίτσος Τζαβέλας, με μικρά πλοιάρια, γαΐτες, εκτός από τους άνδρες πυροβολητές πήρε μαζί του και αμούστακα παιδιά, τους περίφημους γκελεκτσήδες και με μικρά πλοιάρια έφθασε στο νησάκι για να εμψυχώσει τη φρουρά, «ενέπνευσεν όλο το θάρρος εις τα παλληκάρια εκείνα», γράφει ο Κασομούλης.

Οι δύο Στρατηγοί, Τζαβέλας και Σωτηρόπουλος, σκοτώνουν αμέσως κάθε επίθεση εχθρική, τα βόλια δεν χάνουν τον στόχο τους και οι Τούρκοι αρχίζουν να υποχωρούν, ο Κιουταχής πληγώνεται βαριά και αποσύρεται μαζί με τα στρατεύματά του. Οι απώλειες ξεπερνούν τους 1500 νεκρούς και τραυματίες, οι γκελεκτσήδες αψηφώντας τις απειλές του εχθρού τροφοδοτούσαν τους πολεμιστές του νησιού με νερό και εφόδια, η μάχη σώμα με σώμα συνεχίζεται.

Ο Ιμπραήμ βλέποντας την αποτυχία του Κιουταχή ετοιμάζει περίπου 3000 Αιγυπτίους στρατιώτες και προσπαθεί να καταλάβει την Κλείσοβα. Οι επιχειρήσεις του Ιμπραήμ δεν έχουν τελειωμό, η ανδρεία των μαχητών της Κλείσοβας κάνουν τον εχθρό να υποχωρεί. Ο Ιμπραήμ θέλει για έκτη φορά να επιχειρήσει έφοδο αποφασισμένος να καταλάβει το νησάκι.

Ο Αν. Γούδας γράφει: «Ότε δε οι εχθροί υπερπλεόνασαν, τότε ο Τζαβέλλας και ο Σωτηρόπουλος απεσύρθησαν εις το εν τω μέσω του νησιδίου ναΐδριον της Αγίας Τριάδος. Ανέβησαν οι υπ’ αυτούς άπαντες εις την οροφήν, ένθα ο Σωτηρόπουλος είχε σχηματίσει ενωρίτερον είδος τι προμαχώνος εκ λίθων, ευρεθέντων πέριξ του ναού, εκ κεράμων και αλιευτικών κοφίνων, εμπλέων χώματος.Ωχυρώθησαν όπως κάλλιονεδύναντο όπισθεν αυτών και τόσον ευστόχως και αδιαλείπτως επυροβόλουν, ώστε εφόνευον άπαντας σχεδόν τους προσεγγίζοντας…» Η φρουρά της Κλείσοβας έσφαζε όποιον πλησίαζε τη νησίδα, η νύχτα βρήκε τη φρουρά με λίγες απώλειες. Ο Αρτέμιος Μίχος γράφει: «Την επαύριον οι Έλληνες περιερχόμενοι τη μικρά νησίδια τα περί την Κλείσοβαν, εύρισκον πολλούς των τακτικών Αράβων οίτινεςείχον περιπλανηθεί κατά την μάχην, εκ των οποίων άλλους μεν εφόνευον, άλλους δε ζώντας μετέφερον εις Μεσολόγγιον», και ο Κασομούλης συμπληρώνει: «Η Φρουρά όλη έτρεχεν και εφιλούσεν τους σωθέντας συναδέλφους των εις την Κλείσοβαν.

Όλοι επήγαν δια να ιδούν το τρομερόν θέαμα την αυγήν.

Επήγα και μόνος μου, αφού τους εφίλησαεπαρατήρησα και είδα γύρωθεν επτά

σωρούς φονευμένους και στιβασμένους ένας επάνω στον άλλον, οίτινες ήταν οι φύλακες των σημαιών, φονευόμενοι καθ’ ον χρόνον έτρεχαν να φυλάξουν τας σημαίας.

Οι σωροί απείχον έως μίαν οργυιά από την τάφρον, τόσον είχαν πλησιάσει. Η λίμνη ήταν σκεπασμένη από τα πτώματα έως μίαν βολήν μακράν και πλέοντα εκυμάτιζαν ωσάν φροκαλίδια επάνω εις την ακρογιαλιάν».

Η θάλασσα της Κλείσοβας γέμισε πτώματα οι απώλειες των Μεσολογγιτών ήταν περίπου εξήντα (60) νεκροί και τραυματίες και οι απώλειες των Τουρκοαιγυπτίων έφθασαν περίπου τους 3500 νεκρούς και τραυματίες. Η μάχη της Κλείσοβας ξεκίνησε τα χαράματα της 25ης Μαρτίου 1826 και τελείωσε αργά το βράδυ της ίδιας ημέρας.

Ο Μεσολογγίτης, Αντιστράτηγος ε.α. κ. Νικόλαος Κολόμβας μεταξύ των άλλων γράφει για τη Μάχη της Κλείσοβας: «…θα πρέπει ιδιαιτέρως να εξάρουμε, τόσο την ανεκτίμητη σημασία της Ηγεσίας, όσο και την ανυπολόγιστη αξία των Ηθικών Δυνάμεων της Φρουράς, στοιχεία τα οποία διαδραμάτισαν ακόμη μια φορά τον κυρίαρχο ρόλο στο πεδίο της Μάχης και κατίσχυσαν της, όχι απλώς συντριπτικής, αλλά πρωτοφανούς υπεροχής του εχθρού σε δυνάμεις και μέσα…». Άτυχο και ένδοξο Μεσολόγγι… που προτιμάς τον θάνατο από την ατί-μωση…